Hetedik évfolyam. **10. szám.** **Székely-Udvarhely, 1901. márczius 10.**

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre . . . . 8 korona.
Fél évre . . . . . 4 „
Negyed évre . . . 2 „
Külföldre egész évre 12 „
Papok-, tanitók-, gazdasági egyleti tagok- és közs. elöljáróknak egész évre 6 kor., a tanitó-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 5 kor.
— Egy példány ára 16 fillér. —
Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANITÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

HIRDETÉSI DIJAK:
Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-, többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyilt-tér sora 1 kor. Hirdetés és nyilt-tér dija előre fizetendő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utcza), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők.
— Kéziratok nem adatnak vissza. —

Az élősdi czigányok.

Az ugynevezett házi czigányoknak is sok mindent kellene szigoruan tudtára adni, de a falusi burdés czigányok életmódja épen felette nagy sulylyal nehezedik a közönségre. Nyáron át is keveset, vagy épen semmit sem dolgozik a legnagyobb része. Szolgálatba nem áll, munkát nem vállal, faragni, ölfavágni nem megy és Oláhországba sem vándorol ki egy is, a mig a faluba lesz valakinek valamije. Télen-nyáron elindul nehány nyirágseprővel a falukon végig. Sok esetben el sem adja, de azért tele tarisznyával tér haza, mely egy hétre elég a familiájának s malaczának. Még egy hagymát, pityókát, vagy káposztát sem termeszt. Van a faluban s öt ki kell hogy tartsa.

A szegény sorsu székely kinlódik favágással, fahordással s egyébbel, csakhogy koldulás nélkül élhessen. A czigány be megy hozzá s követeli, hogy ossza meg vele a keservesen szerzett utolsó falatját is, mert addig nem megy ki a kapuján. Ünnepen csordáslag lepik meg az egyes házakat. Ezek megélnek minden tünődés, minden munka és minden adófizetés nélkül. S hála fejében még magyarul sem tanulnak meg, hanem beszélnek oláhul s öltözködnek oláhosan. Megélnek ezek az egyes háztájakén, épen mint a verebek.

Ideje volna már, hogy legalább a falusi és megyei közgyülés erre terjessze ki a figyelmét s a kész tartó sok naplopótól szabaditsa meg a különben is sokféle teher alatt nyögő közönséget. A szegényügygyel szoros kapcsolatban áll ez a kérdés s mindenesetre fontosabb, mint sok egyéb modern haladás a pótadók és rovatalok emelő rudján.

Ugy vélem, hogy ha főszolgabiró, vagy legalább körjegyző faluról-falura járva, maga eleibe rendelné az egész czigányságot, felolvasna előttök s meg is magyarázna nekik még a jelen tél folyamán egy szigoru rendeletet, mely a házaló koldulást betiltja a jövő őszön kezdve, lássanak tehát mindnyájan munkához, különben étlen pusztulnak el familiástól — nagyot segitene a bajon.

De attól tartok, hogy ezt is félre tolja egyéb modern kérdés, mint a kis molnárok megrendszabályozását s marad ez is ugy, a mint van, pedig a munkás nép megérdemelné, hogy az ilyen „legyektől" valaki védje. Ezek ma sincsenek valóban megtelepedve, ma sem valódi polgárai e hazának, hanem élősdiek a munkás nép nyakán.

A czigány-kérdés egyuttal a tanitók gyülése eleibe is tartoznék. Az északamerikai egyesült államok felette nagy gondot forditnak a feketék és rézbőrüek nevelésére, hogy ellenség helyett hasznos polgárai legyenek az országnak. Itt a tanitók tanácskozásának is lenne tárgya. Kiváncsi vagyok, hogy vajjon ki viszi tanácsterembe e kérdést. A nemzetségem érdekében figyelmet kérek az uraktól.

Restás Gyuri,
hét országot járó uj paraszt, a maga és sógorai Tompi Ádám, Barbát Simó, Hompi Tódor, Avrám Nyikuláj, Kurki Juon és lövétei Gereben Máté nevében.

Mintaszerü lentermelést vármegyénkben. Ohajtandó volna, hogy vármegyénk Gazdasági Egyesülete, mint erre egyedül illetékes faktor, még a folyó év tavaszán mintaszerü lentermelési telepről gondoskodnék. Ez a központhoz közel fekvő helyen annál is inkább szükséges, mert az eredményhez képest gazdaközönségünknek biztos tájékozást nyujthatna. S ki lenne zárva az az esetlegesség, hogy egyik-másik téves tanokat hirdessen. Szóval gazdaközönségünk előtt történnék a földnek helyes, szakszerü megmüvelése, a lenvetés s annak betakaritása, kezelése. Azt hisszük, szerény ohajtásunknak — mely több oldalról nyilvánult véleményt képvisel — a legközelebbi közgyülésen hely adatik s megbeszélés tárgyát fogja képezni. A mintalenvetést egy arra alkalmas, lelkiismeretes gazdára kellene bizni, hogy költséget és fáradságot nem kimélve, az eredmény csakugyan mintaszerü lehessen. Az érdeklődőknek e helyen ismételjük, hogy minden hold területre 1 métermázsa (130 liter) és 100 négyszög ölre 8 liter (6 régi kupa) lenmag vetendő el.

Világnapló.

Befejezték az igazságügyi tárcza költségvetését, mely különös vitára alkalmat nem adott. Most foly a honvédelmi tárcza költségvetésének tárgyalása, melynek egyik kimagasló szónoka Ugron Gábor volt. Kritika tárgyává tette a közös hadügyi kormányzatot, reámutatva, hogy a mai hadügyi szervezet és vezényszó mellett eljöhet az az idő, hogy delelőtt leteszi a közöshadsereg fegyverét a porosz előtt és délután már tovább kommandirozhatja német nyelven a porosz. Széll Kálmán erélyesen válaszolt Ugron Gábor beszédére, szemére lobbantva, hogy Fejérváry elleni személyes ellenszenve diktálta e vulkanikus beszédét. — Ugy látszik, kötve hisz a török a balkáni békés hangulatban, mert hire jön, hogy a bolgár határon Üszkübtől Drámáig 50000 emberből álló hadserget von össze, állitólag a török alattvalók oltalmazása czéljából. Csehül állhat az igaz hivők személy- és vagyonbiztonsága a balkánon, ha 50000 emberre van szükség, hogy megoltalmazhassák. — A trónörökösünk házassági nyilatkozata feletti tárgyalás nalunk már a feledés stadiumában van, mig Ausztriában csak e hó 1-én tárgyalta az e czélbol kiküldött bizottság. Ott is hódolatteljes köszönettel tudomásul vették. — A kinai béketárgyalások eredményének látható, de véres jelét jelentik Pekingből, Waldersee német főgeneralis által szándékolt katonai expeditio hire megszeppentette a czopfos udvart s hamarjába két minisztert fejeztetett le béke áldozatul. Csihszin és Hszucsengju a szegények neve. E mellett a kinai még se akar leszerelni, mert Waldersee gróf által kiküldött földerítő csapat megállapitotta, hogy Lung-Csüankuantól nyugotra a kinai fal közelében erős kinai csapat osztályok állanak. — Fel kell jegyezzük Perotti Gyula hirneves énekes elhunytát. Február hó 28-án halt el Milánóban. Hangjának páratlan ereje, csengése és fénye, egyformán ritka volt haláláig. A budapesti kir. operának több rendben és huzamosabb ideig volt tagja s fényes tehetségének jutalmául királyunk a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki. Porosz volt és Poroszországban Ükczmundenben született 1841. márczius hó 13-án. Családi neve Prott volt s csak a 60-as években vette fel az olaszos Perotti nevet. — Még egy megemlékezésre méltó halottunk van. Csernátony Lajos képviselő »a politikai élet öreg remetéje« meghalt márczius 4-én. Halála nagy részvétet keltett a szabadelvü pártban, melynek mindezideig tagja volt. Tisza Kálmánnak volt benső meghitt barátja. Csernátony Kolozsvárt született 1823. augusztus hó 21-én. Szabadságharczunk leverelése után ő is az auatomával sujtottak között volt s miután külföldre menekült, itthon in contumaciam halálra itéltek. 1867-ben jött haza. — A szegény burok sorsa ugy látszik mégis csak az, hogy igába kell hajtsák fejüket. Egy brüsszeli, s igy a londoniaknál megbizhatóbb távirat azt mondja, hogy Botha kapitulácioja valószinü, mert serege nagyon züllött állapotban van s Bothát a Pietersburgban tartott államtanács felhatalmazta a capitulaciora.

Krónikás.

Községi bikák.

Irta: *Ugron Zoltán.*

— márcz. 4.

Ezelőtt öt-hat évvel büszkén mutattunk reá vármegyénk községi bika-állományára, mint a legjobbra az egész országban, de legalább is az erdélyi vármegyékben.

Bizony jelenleg nincs igy, mert a dijazásra hozottak alig ütötték meg a mértéket, de különösen a jelen székelykereszturi bikavásáron vásároltak közül e vármegye községei majdnem a leggyengébb anyagot vették.

Argumentálhatnék avval is, hogy e vármegyében Sperkertől, Somogyitól, kik a tenyésztésben elől állanak, évek óta nem vettek, mig Nagy-Küküllővármegye igen sokat vett tőlük.

Magam is átlátom, hogy csak a jobb rendelkezés alatt álló anyag és a szomszédokkal való összehasonlitásban van igy, mert hisz tagadhatlan, hogy ha a tiz év előtti anyagot látnók szemünk előtt, bizonyos, hogy volna haladás, de ez nem elég, mert igy kiesik a zászló a kezünkből, pedig most kezdenők hasznát látni, hogy elől jártunk.

Tényleg ma akár azt hozzam fel, hogy február hóban vásáron kivül 180 drb ökröt vittek el Keresztur környékéből, akár azt, hogy a bögözi, bethfalvi, szentábrahámi, székelykereszturi, boldogasszonyfalvi, fiátfalvi, ujszékelyi stb. kisgazdák tekintélyes mennyiségü tenyészbikát adtak el, mindez arra mutat, hogy e vidéknek meg vannak az előfeltételei ugy a klimában, mint takarmányban, de főképen a népnek szarvasmarha-ápolás és gondozás körüli szakértelmében és fáradhatatlanságában, hogy ez ág kincses bányája legyen.

Mindamellett nem fogunk lépést tarthatni, ha jó tenyészanya beszerzésében visszamaradunk, mert bizony mégis ez lesz mindig a haladás előfeltétele.

Midőn e tényeket konstatálom, elömbe tolulnak az akadályok, melyek a prima tenyészanyag beszerzésében gátolnak, másik felől gondolkozom a megoldáson is.

Akadály a szegénység, mely a szomszéd szász községeket nem akadályozza abban, hogy 400—600 frtos bikákat be ne szerezzenek könynyü szerrel, de nálunk is meg lehet találni a segitő eszközt, ha fáradsággal pótoljuk, a mihez ök könnyen jutnak.

Én következő rendszabályokat ajánlok:

1. Oly községben, hol két bikatartásra kötelez a tehén létszám, tartassék egy olcsóbb és egy drágább bika, de a ki utóbbit használja, fizessen a rendes tehénjárulékon és a szokásos egyéb czélokra szedett dijon felül 50 krt.

2. Hol csak egy bika van, ott állapodjanak meg a gazdák abban, hogy a ki egy tenyészbikát elad, abból 5 frttal áldozzon a bikabeszerzési alapnak.

3. Kell keresni a módokat, hogy a gazdasági egylet utján a kormány tegye lehetővé, hogy az állami 20 százalék hozzájárulást kebligleg fel emeljük 10—20 százalékkal.

Legbiztosabb mód volna azonban a tenyészkerületi törzskönyvet megcsinálni, mi nagy költséggel nem jár, de a bikabeszerzést a jelenleginél sokkal igazságosabb alapra helyezné és a mely a nagyméltóságu miniszter segélyezését leginkább biztositaná, de evvel megoldanók az üsző-értékesités kérdését is, mert hisz most is keresnek megbizható fajtából üszőket, de akkor elérnők rövid idő alatt, hogy egy kifejlett üsző ára nem maradna az ököré megett s nem kellene féltenünk, hogy a nyugoti marha divata áttöri ama gyöngülő gátakat, miket neki emelünk.

A „SZÉKELY-UDVARHELY" TÁRCZÁJA.

Segesvár . . . Schässburg.[1]

— Tanulmány. —

(A „Székely-Udvarhely" tárczája).

„Hullatja levelét az idő vén fája,
Teritve hatalmas rétegben alája;
Én az avart jártam; tünődve megálltam:
Egy régi levélen ezt irva találtam."

Ez idő szerint actualis dolog a községek neveinek keletkezését nyomozni.

Kik adtak nevet Segesvárnak; mikor keletkezet Segesdpataka neve, Segesd, Segösd községe, Schas, Schäs, . . . (villa, cast. Ses), Schespurg, Schäsburg?

Miután erre direct történeti adatunk nincsen, a kutatót kisegiti a magyar nyelv tanusága.

Lássuk, mire oktat minket Segesvár etymonja?

Ultrasilvania, Erdő-elv elfoglalása (ha eltekintünk Anonymusunk és a többi hazai krónikáink adataitól) 896. és 1002. közötti 106 év alatt mehetett végbe, mert a legendák szerint, midőn 1002-ben Szent István (Schlözer A. L. daczára) ezt az anyaországhoz csatolta, levervén Tuhutum vezér unokájának II-ik Gyulának hadait . . . akkor már nemcsak Gyula-Fehérvár, hanem a magyar honfoglaló nemzetségek szállásai[2] (az okmányok „telwke"i) már rég megvoltak!

Ilyen szállások lánczolata volt itt a Nagy-Küküllő balparti részén, Héjjasfalvától kezdve egészen le Berethalomig és lejebb is, a Bethlen-Apafiak őseinek birtoka, tovább a Tobiásiak szállásai következtek, azon alól Medgyesnél és Kapusnál: a székely „Megygyes-nem" szállása, alább a Bolyaiaké, a comites de Hühalom, aztán N.-Selyken az Alárdiaké és végre ante portas Szeben előtt: a hirneves Vizáknai cometeké állott.

A Küküllőtől lemenve az Olt felé, az Árpádok korában ott találjuk a sok kisebb birtokon, de hason tekintélyü, mind magyar eredetü nemes urakat, a későbbi Gerébeket, u. m. a virágzó Henningek sarjait: Rétenen, Apoldon, Dályán, . . . továbbá a Morgondaiakat, a Veresmarthiakat, mind megannyi hatalmas, tekintélyes nemzetséget . . . kik saját érdekükből szivesen bevették gyéren popuált birtokaikra a Németalföldről jövő szegény bevándorlókat.

Ezek a hatalmas oligarchák eszközölték ki a szász községek, városok és nemzet részére a királyoktól azokat a páratlan szabadalmakat, miket nélkülök soha, de soha sem nyertek volna meg!

A Gerébek virágzási kora a XIII. és XIV-ik százra esik; a XV-ikben már hanyatlásnak indulnak és ma már legnagyobb részük kihalt. Ha nem lettek volna a királyföldi Gerébek, már a szászok bejövetele előtt urai azon földnek, melyen őket a XIV. és XV. században találjuk — gondolható-e, hogy egy-két század alatt a conservativ szászok között akkora birtokokat és pedig a legjobb helyeken megszerezhettek volna; — hihető-e, hogy a birói tisztet, jogot (gnebiatus) a községben és a vizjogot (halastó és malom) a községtől mindenütt eltulajdonithatták volna?!

A szász incolatus a XII-ik száz derekán, 1141—1161. közötti években telepedik le részben a magyar genusok szállásaira, részben a nem occupált fundus regiusra; és mert a két Küküllő és az Olt közötti területen ilyen lakatlan Királyföldje, Szabadja, feles számmal volt még — használta az 1224. Andreanum a „desertum" szót a gyér, oláh lakosságu föld jelzéséül.

A vármegyéket és székely-székeket a II. Géza flandriabelijei elől találták és a föld, melyen megtelepedtek Fehérvármegye volt, mely Erdő-elv déli részét a Küküllőtől a Kárpátokig és Hátszegtől Brassóig magában foglalta.[1]

Midőn ujabb jövevények a prov. cibiniensisen felül a két Küküllő mellékére és Segesvárra telepedtek . . . a magyarság már 250 év óta birta e földnek, a későbbi Segesvárszéknek nagyobb részét és ki hinné ma még, hogy ezen idő alatt a magyarok honfoglalása itten nyomokat ne hagyott, vert volna . . . hogy a szállások körüli gyepük (indagines), vizek, völgyek, erdők és bérczeknek nevet ne adott volna! „Non loca omnino deserta atque vacua initio obtinueraut (saxones), sed condita utcunque, et ab Ungris kabitata ante« — mondja Heldmann. 30.

És adott is, miként ezt az oklevéltárak publicatioi igazolják, hogy mást ne emlitsek: a Segesdpataka, Segesdfalu és Segesdvára név is ilyen; a többiekről más alkalommal szólunk. De mit jelent a Segesd név?

A dunántuli részén, Somogyvármegye dél-nyugotján van két (al- és fel-) Segesd.

Az Árpádok korabeli oklevelekből látjuk, hogy Ceged, Ciggeddin (Szeged), Chege, Cheghe, Chegle, Chegeteleke, Chyka, Chygle, Chek, Cheka, Chewku (Wenzel: Árp. uj okmt. I., V. köt. Hazai Okmt. III. köt. — Zimmermann Werner: Urkb. I. k. — Fejér: Cod. Patr. V. I. k. V. 2. köt. VII. 2. köt. Hazai Okmt. II. k Krauz: M. Strig. II. k. Segusd, Seka, Syke, Seek, Sceku (Krauz: M. Stig. I. köt. Hazai Okmt. 165. — Krauz: u. o. 370. — Hazai Okmt. VI köt. — Wenzel: Árp. uj okmt. VI k.) Zaykfen, Zeg, Zegned, Zek, Zeek, Zék, Zekul, Zyger, Zyk (Kubinyi: tört. emlékek I. k. — Krauy: Mon. Strig. II. k. I. k. Fejér: $V|_2$., $V|_3$. stb.) . . . mindig vizvidékre, forgalmi vonalokra és kelők, gázlók tájára esik.[1]

Ezzel azonban a rokon fogalmak sora még korán sincs kimeritve.

Csak a Hazai Okmt. IV. k. 14. és köv. lapjain közölt II. András 1233-iki határjáró oklevelét emlitjük fel, melyben a veszprémmegyei Seg (ma Bánd) mellett egy Cheke nevü malom, Sumszeg nevü erdő, egy Zek és Vlueseg (Ölyves-Szeg) nevü birtokrész emlittetik a Veszprém felé vivő „nagy ut" körül és továbbá látjuk azt is, hogy a sege, csege és cege (vizrekesz, gázló, hid) képzettársitás utján határt is jelentett és a hol a helyrajzi viszonyok kelőkkel nem szolgálnak, ott egész biztosra vehetjük, hogy Seg, Zeek, Zeged, Sceg, Segesd, Segusd (Segösd) szócsaládba tartozó helynevek nagy része olyan területeket jelöl, hol régi határ vagy valami vámszedő hely emléke lappang.

Most már — anélkül, hogy tar fejünk betörnék miatta — kimondhatjuk: hogy Segesd-, Segösdpataka az Árpádok korabeli első foglalásu valamely nagyobb szállásnak képezte határát és ettől kapta a patak és a patak mellé épült falu a „Segesd" nevet; ebből formálta a hült száju tlomand ajk: a Schast és Schäst és jött Honterus János, ki Chorographia Transylvaniája (1532.) által az Attilshöh közelében épült Segesdvárnak Schespurg szászos nevét külföldön is forgalomba hozta és kapta azután 1784-ben ujra fel II. József császár alatt az akkori germanizáló Bezirkerthum.

Volt tehát már 1161. előtt Segesdpataka és lett Segesvár magyar neve és használtatott századok óta oklevelekben, krónikákban és törvényczikkekben, ezért maradjon most is annak, mert az szent aviticum!

* * *

[1] E czikkelyt egy a régi oklevelek tanulmányozásával foglalkozni szerető munkatársunk szivességéből közöljük. Szerk.

[2] Schwab-bajor földön: Hofen a nevük, mely a Dorfnak ellentéte. Nálunk a „Szállás" egyes nemzetségek (genusok) és szolgáik lakóhelyét és földközösségü birtokát jelentette.

[1] Csakugy mellesleg megemlitjük, hogy a provincia cibiniendis területén a XIV-ik században keletkezett szász-székek megalkotása határozottan székely mintára vall. . . az alt-deutsche Markgenossenschaft pedig csak fictio.

[1] Ki a régi oklevelek olvasásában csak kevésbé is jártas, az tudja: hogy a régi helyesirás csak lassan kezdett némi megállapodásra jutni. Anonymusnál az u többnyire ö-t, a z pedig mindig sz-et jelent, a cs-t nem c-vel, hanem s-el jelzi. Az 1205—1210. között keletkezett Halotti Beszédben a cs-nek = s, c, sc; az sz-nek: s, sz, z és sc jegye van.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Nyilt levél.

— A székely népélet elszomoritó képének rajzolójához, t. Pap Miklós urhoz. —

(1. folyt. és vége.)

Manapság népünk, társadalmunk erkölcsi neveltsége még mind csak azon a szinvonalon áll a vadházasságok kérdésében, hogy polgári hatóságainknak a legüdvösebb czélzatu miniszteri rendeletek végrehajtásánál szinte csak a non possumus, magyarul: „semmit se tehetünk" állásponton kell maradniok Mi lehet ennek közönséges magyarázata? Aligha egyéb, mint az, hogy a magyar állampolgár magánjogainak megóvásáról s személyes szabadságának tiszteletben tartásáról hazai tételes törvényeink oly fenkölt, oly liberális szellemben rendelkeznek, hogy épen a vadházasságban élők ellen, tehát a csekély egyéni érzülettel biró egyén ellen, az illető magánjogainak megsértése s személyes szabadságának tiszteletben nem tartása nélkül sikert hozó eredménynyel fellépni nagyon is kétséges, vagy felette hoszszadalmas és e mellett a legnagyobb birói tapintattal, bölcsességgel ha lehetséges. Egy példával teszem ezt világosabbá. X férfi vadházasságban él Y nővel. De nehogy a községi hatóság feljelenthesse őket a miniszteri rendelet meghagyása következtében, a szolgabirói hivatalnál — akár X férfi, akár Y nő, de egyik kettőjök közül — ha talán még nem lenne, cselédkönyvet szerez. Joga van hozzá. És a játszat kedvéért irják a cselédkönyvbe: béres vagy szolgáló, kocsis vagy szakácsné évi szolgálati bére 1 vagy 1000 korona. Tessék megmondani: hogyan hányhatja szét egymástól az ily cselédkönyves vadházasokat a magánjognak megsértése nélkül a legnagyobb s tán Salamoni bölcsességgel rendelkező szolgabiró is? És a vadházasságban élők személyes szabadságát pedig mily czimen lehetne korlátozni vagy megtámadni, ha ők máskülönben békés életü állampolgárok? Pénzbirsággal szegényiteni a koldus-számba vehető vadházasokat, már ismét a humanitás elve lép előtérbe. Ezeket tekintve, szinte hajlandók vagyunk ugy vélekedni, hogy sok jogunk, sok szabadságunk helyett kevesebb se ártana. Nem lenne bizony nagy ártalmára különösen azoknak az állampolgároknak, kikre szellemi és erkölcsi miveltségeiknél fogva csakis a magánjognak, a személyes szabadságnak bizonyos méretü korlátozásával lehet sikeresebben hatni. Igen, hatni minden uton-módon, hatni oly gyökeres és mélyre menő gondoskodással, még különös törvényhozási intézkedésekkel is, melyek e régi, megrögzött bünt, ha egyelőre teljesen ki nem irthatnák is, de a lehető legkisebb méretre szorithatnák. A leghatósabb gondoskodás pedig — a különös törvényhozási intézkedés mellett — kétségen kivül nem lehet más egyéb valami, mint a társadalom, a nép erkölcsi, szellemi miveltségének, fejlettségének vallás-erkölcsös irányban való igen gondos ápolása, emelése.

És igen helyesen — noha nem ugyan e szavakkal — épen erre a munkára hivja ön, rajzoló uram a papokat és tanitókat. De, engedje meg most ön nekem, azt a kifogást tennem, hogy miért hivja a vadházasságban élők ostorozására csakis a papokat, csakis a tanitókat? Hát egyedül csakis a papok és tanitók lennének-e társadalmi életünk különböző tagozataiban azok az erkölcsi tisztségeket, hivatali állásokat betöltő egyének, a kik elegendő erkölcsi sulylyal is birnak a régi bün ellen sikerrel s mielőbb sikerthozó eredménynyel küzdhetni? — Engedje meg nekem rajzoló uram, de hivó szózatában többeket kellett volna hivnia; több, nagyobb körre, szélesebb erkölcsi tisztségre kell vala tekintenie.

Hivnia kellett volna miniszter, főispán, törvényszéki elnök ő méltóságaikon kezdve lefelé az utolsó falusi esküdtig valamennyi erkölcsi és hivatali tisztségeket, állásokat elfoglaló egyént. Hivnia kellett volna az egész társadalmat, hivnia mindazokat kivétel nélkül társadalmunkból, a kik a gentleman (teljes erkölcsi értékkel biró ember) névre érdemeseknek lenni hiszik vagy vélik magukat. Hivnia nem annyira a harczra, küzdelemre, hanem csakis segitségre, támogattatására a papoknak, a tanitóknak. Hadd jönnének és hadd latná szemmel láthatólag, tapasztalná kézzel foghatólag a nép, az egész nagytömeg azt, hogy ott áll a falusi esküdttől fel a miniszterig mindenki az ő papjának és tanitójának háta mögött minden oly esetben, mikor a népet, a tömeget a meglazult erkölcsi állapotok, a divathajhászat, a kivándorlás, a vadházasságok stb. miatt sujtolják, ostorozzák. E hivással lett volna az ön képe egész, teljes kép.

Mert, hogy nincsen a mi küzdelmeinknek annyi sikere, mennyivel megelégedve lehetnénk, annak leglényegesebb oka az, hogy azt a mindenfelől várható, általános segitséget, jelesen: az erkölcsi támogattatást manapság még a legtöbben kénytelenek vagyunk nélkülözni.

Nevezetesen mi néptanitók — igen szép erkölcsi állásunk daczára — kénytelenek vagyunk még ma is nélkülözni azt az erkölcsi sulyt, befolyást, melylyel valamicskét nyomhatnánk a mérleg szerint ott, a hol a nép erkölcsi, anyagi s általán közügyei felől döntő érvényességgel tesznek, határoznak; mire például csak a községi képviselőtestületeket s törvényhatósági bizottsági gyüléseket emlitem fel.

Hát, mi is csak a mi részünk a közs. képviselőtestületi és törvényhatósági bizottsági tagságot — mint erkölcsi tisztséget — tekintve? No, ha tán a mesebeli Léka nagyratörő szerepével és sorsával gunyolna is valaki, őszintén ki merem mondani, hogy ugy ez erkölcsi tisztségeknél, mint számtalan, fel nem emlithető dolgoknál papnak, tanitónak része: a lenézetés, a mellőztetés, az igen csekély, vagy épen semmi számba nem vevés volt már régóta.

Várja tőlünk a társadalom, a felettes hatóság, a miniszter s mások a népre való erkölcsi hatást? Ha várja: adjanak nekünk erkölcsi sulyt is. S ne mellőzzenek, ne nézzenek le szinte minden dolognál ugy, mint az a korlátolt észjárásu, bocskoros bérfizető gazda, a ki 5 holdjának és pár nagyszarvu ökrének birtokában a papot, tanitót alig tekinti többnek az ő béresénél, mert talán szolgabirája községi képviselőnek őt és nem a papot, tanitót választatta (?) meg. Ilyes felfogásnál, ilyes elbánásnál miként lehessen erkölcsi hatásunk a népre?!...

Ezért kivánjuk és kérjük, ne zárjanak ki bennünket a községi képviseletből; ne zárjanak ki oly szoros zárlattal, milyennel ki is zártak minket — csak tanitókat — a törvényhatósági bizottsági tagsághoz való juthatástól, midőn idejuthatásunkra nem számithatják adónk kétszeresét.

Minket, ha továbbra is csak a templom, csak az iskola négy szük fala közé szoritanak, akkor az a tőlünk megvárt, megkövetelt általános népmivelődés, népi felvilágosultság s általános erkölcsi javulása társadalmunknak, vagy soha, vagy csak a legmesszebb fekvő távol, igen távoli jövőben ha tán bekövetkezik. Mert nagyon is megszivelendő igazság az, hogy a templom és iskola világossága ámbár a legmélyebbreható, de ennek a világosságnak tovahaladása minden gyorsaság között a leglassubb. Ezt tudv., arra kell gondolnunk, hogy székely népünk elszomoritó jelenének, kétségbeejtő jövőjének érdeke gyorsabb, sokkal gyorsabban haladó erkölcsi fejlődést kiván, követel.

Ime, rajzoló jó uram, milyen messze hivott ön engem, milyen hosszu levelet kellett irnom önhöz. De nem fárasztom már sokat figyelmét. Ön megérthetett engem csak ezekből is. Csak engedje meg, hogy tekintsek vissza az elmondottakra és befejezésül a következő javaslatot csatoljam az ön által rajzolt kép kiegészitésére. Javaslatom im ezeket tartalmazza:

1. Foglaljon teljes, őszinte nyiltsággal tiltakozó és rosszaló álláspontot a divathajhászat, kivándorlás s különösen a vadházasságok korlátozhatása, lehető legkisebb körre szorithatása érdekében mind az a tagja a társadalomnak, ki a teljes erkölcsi értékkel biró ember — gentleman — nevre igényt kiván tartani.

2. Tekintsek szoros erkölcsi kötelességeiknek a polgári kormányzat tisztviselői ugy, mint más erkölcsi tisztségeket betöltő egyének ama kiküldetésüket, hogy minden lehető és megengedhető erkölcsi eszköz felhasználásával korlátokat vessenek a vadházasságok terjedése ellen. És tovább tekintsék azt is erkölcsi kötelességeiknek, hogy támogassák hivatalos állásaik egész tekintélyével a papokat és a tanitókat, hogy adják hivatalos és magán érintkezéseik közepette külsőképen is jelét a nép előtt legalább annyi tiszteletnek, becsülésnek, a mennyit az illető papi, tanitói egyén erkölcsi mivolta megérdemel.

3. Vétessék korlátozás alá a vadházasságban élő egyének magánjoga, személyes szabadsága uj törvényhozási intézkedéssel — és hajtassanak bölcs tapintattal végre az érvényben levő törvények rendelkezéséből kiadott miniszteri rendeletek.

4. Nyerjen minden pap, minden tanitó hivatalos állásánál fogva tagsági jogot a községek képviselőtestületeiben és nyerjenek legalább képviseleti jogon a megyék s törvényhatósági joggal felruházott városok területén alakult hivatalos tanitó-egyletek tagjai 2 vagy 4 taggal való képviseltetést az illető törvényhatósági bizottságokban.

Mindeme javaslataim — mint ohajtásokat — ha mások talán nem, de vadházasságban élő polgártársaim midőn hallják vagy olvassák, tán tulköveteléseknek, tán nagyzolási hajlamnak, sőt még tán kaczagásra méltó szóbeszédnek is minősithetik. Lehet még az is, hogy sokakat a nyilt igazságok leplezetlen kimondása bánt, sért és készek is volnának némelyek igazságaim kimondásáért, ha nyiltan nem, de titkon szegény, egyszerü tanitó fejemet be is törni. Én azonban minden engem érhető bántalom és kellemetlenség elé a legtisztább erkölcsi öntudattal nézek, azokat türni tudom. Türni szép békességben, mert székely népünket én is szeretem!

Béke velünk, rajzoló jó uram!

Homoród-Almás, 1901. febr. 10-én.

Kriza Sándor,
áll. iskolai ig.-tanitó.

Ipar és iparfejlesztés Udvarhelyvármegyében.

Örley János kir. iparfelügyelőnek, mint a vármegyei iparfejlesztő bizottság tagjának jelentése).

(4 folyt.)

Általánosan üzött háziipar a fonás, szövés ugy kenderből és pamutból, mint gyapjuból. Mellékelve van szerencsém a szövőháziparral foglalkozó családok és családtagok számát felsorolni, egyenként is kiemelve a nevezetesebb községeket. A szövőszékek számát a kérdőivek nem tüntetik fel. Bizonyára megközeliti feltevésem a valóságot, hogy családonként egy-egy szövőszéket számithatunk. A szövőszékek rendszerint primitivek és sokszor házilag készültek.

Udvarhelyi járás. Agyagfalva 200 család 250 családtaggal, Lengyelfalva 100 család 180 családtaggal, Oroszhegy 150 család 220 családtaggal. Zetelaka 801 család 1600 családtaggal, Atyha 503 család 400 családtaggal, Alsó-Sófalva 350 család 400 családtaggal, Felső-Sófalva 380 család 400 családtaggal, Parajd 300 család 400 családtaggal, a többi 33 község 805 család 1200 családtaggal. Összesen 3449 család 5040 családtaggal.

Oklándi járás. Bene 180 család 210 családtaggal, Fetek 208 család 584 családtaggal, Derzs 200 család 300 családtaggal, Bágy 80 család 120 családtaggal, Zsombor 290 család 350 családtaggal, H.-Karácsonfalva 160 család 300 családtaggal, Lövéte 360 család 490 családtaggal, Felső Rákos 150 család 200 családtaggal, Vargyas 200 család 280 családtaggal, a többi 26 község 1816 család 2480 családtaggal. Összesen 3644 család 5114 családtaggal.

Kereszturi járás. Kis-Galambfalva 120 család 140 családtaggal, N.-Galambfalva 200 család 250 családtaggal, Erked 200 család 350 családtaggal, Szt-Ábrahám 135 család 200 családtaggal, Kőrispatak 200 család 300 családtaggal, Etéd 380 család 450 családtaggal, Szolokma 241 család 350 családtaggal, Siklód 240 család 350 családtaggal, Énlaka 130 család 250 családtaggal, Küsmöd 110 család 160 családtaggal, a többi 44 község 2215 család 3100 családtaggal. Összesen 4170 család 5900 családtaggal.

Szövéssel, fonással együttvéve tehát **11.260 család foglalkozik 16.000 családtaggal.** Gyapjuból daróczot (harisnya és ujjas posztót), ágy- és asztalteritőket, függönyöket, futószönyegeket és bolyhos pokróczot készitenek. A kik eladásra dolgoznak, házalás és vásárra járás által értékesitik készitményeiket. Jelentékeny forgalma van parajdnak és vidékének, különösen bolyhos pokróczokban, Zetelaka és Lövéte daróczczal, Lövéte és Bágy koczkás és sávos futószönyegekkel. Különösen a bágyiak fejtenek ki nagy tevékenységet s messze vidéket járnak be házalással. Magam is Boros-Sebesen, Aradmegyében találkoztam egy bágyi székelylyel, ki ott 20 vég vörösszélü futószönyeget adott el. A bágyiak különben nem tudnak annyit előállitani, mint eladni. Ezért egyrészük budapesti kereskedők utján külföldről importált szőnyegekkel, kendőkkel házalnak. Az adatgyüjtő, ki e körülményt jelenti, azon nézetének ad kifejezést, hogy a háziipar fellenditésével el lehetne érni, hogy saját készitményeik értékesitésével beérjék.

A parajdvidéki posztó és pokrócz háziipar fellenditése érdekében ő nagyméltósága a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur megbizta Csorba Samu brassói háziipari vállalkozót, hogy a lakosságot a hosszuszőrü csergepokrócz készitésére beoktassa és termékeiknek forgalomba hozataláról gondoskodjék.

Kenderből most már csak a legdurvább konyharuhák, u. n. dörgölőkendők készülnek. Ezeknek vásárok alkalmával meglehetős kelendőségük van. A házi használatra készült vászonkender is pamutfonálból van szőve, kereslete ma már nem nagy. Szőttes párnahajak, abroszok, rendesen piros diszitéssel tulnyomóan házi használatra készülnek. Kereslete van a székelykereszturi szőttesnek különösen nyáron, a fürdő helyeken. A szövő háziipar fellenditése a háziipari szövetkezetnek volna feladata, mert a tisztán pamutfonálból készült szőttes a háziiparosok által kicsinyben vásárolt fonál drágaság folytán nem versenyképes. Az adatgyüjtők a szövőipar fejlesztését kivánják Bögözön, Hodgyán, Ülken (szövőszékek kiosztásával) és Hom.-Ujfalun, hol nagy hiányát érzik az áztatónak.

E helyen kell megemlékeznem arról a tervről is, mely az utobbi időben többször képezte beszéd tárgyát t. i. a Székely-Keresztur vidékén meghonositandó kötszövő háziiparról. Az iparfejlesztő bizottság tárgyalásokat folytatott Babos Elek szegedi kötszövővel, kit felszólitott, hogy kellően megokolt tervezetet mutasson be. A tárgyalások elé vágni időszerütlen, miért is e kérdéssel ez idő szerint nem foglalkozom.

Kányádon, Homoródon állitólag varró és csipkehorgoló háziipar üzetik. Közelebbi adatok azonban erre nézve hiányoznak.

Peteken az adatgyüjtő kötélverő háziipar üzését jelenti anélkül, hogy ezt közelebbről ismertetné.

Jelentőségben vetekedik a szövőháziiparral a faháziipar. Elterjedéséről a következő táblázat nyujt felvilágositást:

Udvarhelyi járás: Oroszhegyen kádár 31, fafaragó 57, Oláhfaluban fafaragó 20, A.-Sófalván fafaragó 75, F.-Sófalván fafaragó 15, Parajdon fafaragó 30, Malomfalván kádár 15.

Oklándi járás: Benében fafaragó 2, Muzsnán fafaragó 5, Derzsben fafaragó 3, Kányádon fafaragó 2, Jásfalván fafaragó 3, Dályában fafaragó 4, Lokodon fafaragó 1, Oklándon fafaragó 5, H.-Karácsonfalván fafaragó 3, Lövétén fafaragó 20, Magyar-Hermányban kádár 20.

Kereszturi járás: Csekefalván fafaragó 5, Szent-Ábrahámon fafaragó 4, M.-Zsákodon fafaragó 4, Véczkén fafaragó 10, Székely-Szálláson fafaragó 6, Csöbön fafaragó 3.

Kereszturi járás: Bordoson fafaragó 12, Szent-Demeteren fafaragó 12, Etéden fafaragó 5, Siklódon fafaragó 100. Összesen kádár 66, fafaragó 426.

A kádárok csebreket, kártyákat, tégelyt, teknőket készitenek és azokat házalás és vásárra járás utján értékesitik. A malomfalvi kádárok nyers nyag bevásárló szövetkezete, mely 2000 frt állam segélyben részesült, megszünt.

A fafaragó háziipar zsindely készitésére, orsó, kalán, teknővájásra, gazdasági eszközök (villa, gereblye) járomfa és szekér készitésre terjed ki. Bene községben az állami iskola két tanitója 21 növendéket oktatott az elmult tanévben a fafaragásra. Ugyancsak iskolában tanitják azt Muzsnán és Szentegyházas-Oláhfalun, hol a tanulókkal szép sikerrel gyermekjátékokat faragtatnak.

Lokodon 3 legyezőkészitőről ad hirt az adatgyüjtő, készitményeiket azonban nem ismerteti.

Pálfalván tábori székeket, sőt mi több kalapokat készitenek fából, nyilván háncsokra hasitva és azután összefonva.

Szitakészitéssel Székely-Kereszturon 72, rostakészitéssel Zetelakán 8, K.-Kedén 1 háziiparos foglalkozik. A szitakészitő háziipar fejlesztése nagyon kivánatos, mert az a háziipar is erősen hanyatlik.

(Vége köv.)

Közmivelődés.

Sz. U. III. sz. jár. 26. **Meghivó.** Az „Udvarhelymegyei Tanitó-Egylet" udvarhely járási fiókköre folyó hó 21-én Kecsetben tartja évnegyedes rendes gyülését, melyre fiókkörünk minden tagját, valamint az érdeklődő tanügybarátokat tisztelettel meghivom Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó 2. A helybeli tanitó tanit. 3. Jegyzőkönyv olvasás. 4. Szegedi Károly szaval. 5. Mircse Dénes felolvas. 6. Szegedi Károly, Biró Domokos, Hetcser Kálmán és Mircse Dénes férfinégyest énekelnek. 7. A mult ülésen megkezdett vitatétel folytatása. 8. Jelentések, inditványok. Sz.-Udvarhely, 1901. márcz. 9. Lázár József, köri elnök.

Irodalom.

Háromszék vármegye nemes családai.

— Felhivás előfizetésre. —

„Manapság, mikor az embereket csak a ma és a holnap, a jelen és a jövő érdeklik s csak kevesen törődnek a nemzeti hagyományokkal, a mult dicsőségével, szivesen üdvözölhetjük azt, a ki az elődök iránti kegyeletnek gyujt fényt, mint Pálmay József, midőn nagy szorgalommal felkutatja a levéltárakat s régi iratok nyomán, fakó pergamenlevelek adataiból összeállitja egy vármegye egész családfáját; és mivel az egyes családok története közvetetlen a megye történetét alkotja, összvetve pedig az ország, az egész nemzet történetével van elválaszthatatlanul összeforrva: becses anyagot hoz nyilvánosságra, számos uj, eddig csak szük körben ismert, vagy épen teljesen ismeretlen tényt állapit meg a pragmatikus történetirás számára." („Századok.")

A Magyar Történelmi Társulat közlönyéből vett ezen pártatlan és minden részrehajlást kizáró kivonat fényesen igazolja czélomat, melyért lelkesülve, nem tartottam soknak bármily áldozatot, hogy az Udvarhely vármegye nemes családai czimü ősi czimerekkel dusan illusztrált, nagyszabásu müvet kiadhassam és igy a köznek szolgálatot tegyek.

Udvarhely vármegye nemes családai, mint közvetlenül érdekeltek és az általános közvélemény kedvezőleg nyilatkozott a müről. Ugy a Budapesti Hirlap, Budapesti Napló, Magyarország s más tekintélyes ujságok, mint maga a legilletékesebb forum: a Századok — szakszerü birálata, méltó elismerése a szerző szellemi és a kiadó anyagi fáradságának. A dicsőség nem vakitott el. Pálmayt, a szerzőt fokozott tevékenységre, ujabb munkásságra; engem, a kiadót pedig ismételt és a legmesszebb terjedhető áldozatra serkentett.

Pálmay József lelkesedéssel, ügybuzgósággal utazta be Háromszék vármegyét, melynek nemes közönsége oly fényes multjára mindig büszke volt. Nagyméltóságu hatolykai Potsa József ur, Háromszék vármegye nagyérdemü főispánja, valóságos belső titkos tanácsos előlegezett bizalma és hathatós támogatása folytán, azon kellemes helyzetben van a szerző, hogy az előmunkálatok rendén az érdekelt családoktól és nevezetes levéltárakból valóságos kincset érő adathalmazt gyüjtött s mi sem áll utjában a sajtó alá rendezésnek.

Elhatároztam tehát, hogy szülőföldem vármegyéjének: Háromszék vármegye Nemes Családai czimmel oly müvet bocsátok rendelkezésére, melyből mindenki őseitől való leszármazását, nevezetesebb közéleti szerepléseiket megtudhatja és nemzedékről-nemzedékre örökül hagyhatja.

Nagy munka az, jól tudom, melyet ezen kijelentésem magába foglal. De bizva Háromszék vármegye nemes közönségének támogatásában, a szerző körültekintő, hiv munkásságában, hiszem, hogy ezt is sikeresen lebonyolitom.

A Háromszék vármegye nemes családai czimü, ősi czimerekkel illusztrált, a legrégibb időkre visszamenő és a legujabb nemzedéket is felölelő müre ezennel előfizetést nyitok A munka előfizetési árát füzve 16 és kötve 20 koronába állapitottam meg. Bolti ára jóval magasabb lesz.

Az előfizetések Székely-Udvarhelyre — legczélszerübben posta-utalvány mellett — nevemre czimezve, teljesithetők 1901. évi márczius hó 15 éig. mely időn tul előfizetést elfogadni módomban nem áll.

Mély tisztelettel bátor vagyok megjegyezni, hogy — tekintettel a mü nagyszabásu voltára — fölösleges példányokat nem szándékoztam nyomatni s igy ki van zárva, hogy valaha ezen becses adatokat tartalmazó munka antikvarice megszerezhető legyen.

A Háromszék vármegye nemes családai folyó évi augusztus hó végén kerül szétküldésre.

Mi a mü nyomdai kiállitását illeti, főtörekvésem lesz, hogy az a legczélszerübb legyen es e tekintetben is helyet foglalhasson a fővárosban kiállitott hasonló müvek között.

Alakja nagy 4° iv lesz s kiállitásához kizárólag magyar termékeket használok fel.

Szives pártfogást kérve, vagyok Székely-Udvarhelyt, 1901. márczius hóban. Hazafias üdvözlettel: Betegh Pál. nyomdai müintézet-tulajdonos könyvkiadó hivatala.

Góbéságok czim alatt szándékom összegyüjteni a székely adomákat, vicceket, jóizü mondásokat. E végből azon kéréssel fordulok a Székelyföldön élő ismerőseimhez, jó barátaimhoz a kik ilyeneknek birtokában vannak, hogy azokat nekem — Segesvárra — beküldeni sziveskedjenek. Kiváló tisztelettel: Csulak Lajos.

Iparügyek.

A kuruczvilág költészete.

(1664—1711-ig.)

— Nosz Gusztáv áll. főreálisk. tanárnak márcz. 3-án a polgári önképzőkörben tartott nagyszabásu előadása főbb vonásokban —

A kuruczvilág általános jellemzése; költészetének helye irodalmunk történetében.

Az egyes költemények jellege; tárgyuk és hangjuk közössége; vezéreszméi; a kor eseményeivel való szoros kapcsolatuk

E bevezetés után a politikai viszonyoknak, a történeti háttérnek fővonásaiban való megrajzolása Thököly Imre haláláig 1705-ig. E kor kidomborodóbb mozzanatai. Vasvári békekötés; (1664.) a Wesselényi, Nádasdy, Zrinyi és Frangepán-féle összeesküvés gyászos vége (1671.) Vall. üldöztetések. A Szukay, Petrőczi, Szepesi-féle felkelés. Ujabb ok az üldözésre. A nádori méltóság eltörlése 1673-ban. Thököly Imre kitüzi a felkelés zászlóját 1678-ban. Nádori méltóság visszaállitása 1681-ben. Thököly változó hadiszerencséje. Karlocai békekötés. Thököly és Zrinyi menekülése.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundaţia pentru Şcoală - BCU Cluj-Napoca.

A vázolt időszak nevezetesebb költői termékeinek keletkezésük sorrendjében való feltüntetése, illetőleg azoknak jellemzetesebb versek felolvasásával való megvilágitása. Politikai vonatkozásuk, alkalomszerüségük; a közhangulatnak visszatükrözése.

A politikai viszonyok fonalának folytatása. II. Rákóczi Ferencz alakja. Neveltetése. Hivatottsága. XIV. Lajos franczia királylyal való alkudozásai. Elfogatása, menekülése, felkelésének szervezése, fejedelemmé választatása. A Habsburg-dinasztia trónvesztettnek való nyilvánitása 1707-ben. A felkelés ügyének hanyatlása; Rákóczi vereségei. Szatmári békekötés 1711-ben. Rákóczi bujdosása.

E kor költői alkotásai. Ezeknek történeti egymásutánban való felsorolása; egyiknek-másiknak felolvasása. E költemények szinezete, tárgya, czélzatossága, korszerüsége. Rákóczi-nóta. — Összefoglalás.

Ma délután pont 2 órakor a polgári önképzőkör nagytermében Molnár Károly főreálisk. tanár fog igen érdekesnek igérkező előadást tartani.

Szabó-iparosaink részére a kereskedelemügyi miniszter szaktanárt küldött városunkba — C s o n t o s Imre fővárosi műszabász személyében. Az előadások nagy érdeklődés mellett folynak a vármegyeház mellék-termében. Annak idején az eredményről beszámolunk.

Különfélék.

— ***Miniszteri kiküldöttek városunkban.*** Darányi Ignácz dr földmivelésügyi miniszter ujabban is fényes tanujelét adta székely népünk iránti meleg szeretetének. Tudvalevő, hogy 300 hold terület volt kikötve, mely esetben a lenbeváltó és kikészitő gyár még ez év folyamán létesithető. Ezt a mennyiséget azonban részben azért, mert az egyes birtokosok összel előkészitett, megmunkált földterülettel, sem tavasszal feltörhető megfelelő gyeppel nem rendelkeztek, másfelől pedig némelyek az eszme uj volta miatt idegenkedtek — a jelen évben biztositani nem sikerült. S bár csak 200 hold területtel rendelkezik vármegyénk iparfejlesztő bizottsága, mely Hollaky Arthur ügybuzgó főispánunkkal élén mindent elkövetett a siker érdekében — nagylelkü f ö l d m i v e l é s ü g y i m i n i s z t e r ü n k mégis l e h e t ő v é t e s z i a l e n b e v á l t ó és k i k é s z i t ő g y á r n a k S z é k e l y-U d v a r h e l y t m á r e z é v b e n való f e l á l l i t á s á t. Remélvén, hogy a következő évben a szükséges mennyiség termelhető lesz. Folyó hó 15-én a délutáni vonattal a földmivelésügyi miniszter megbizásából K a z y miniszteri osztálytanácsos, K á r o l y Rezső gadasági intézeti tanár, F ü r e d y Lajos szaktanár és maga a v á l l a l k o z ó is városunkba érkeznek, hogy a lenbeváltó és kikészitő gyár ügyében vármegyénk iparfejlesztő bizottságával s az érdekelt gazdaközönséggel a tárgyalásokat megejtsék. Ugy a vármegyei Iparfejlesztő Bizottság, mint lapunk részéről is felkérjük mindazokat, kik a nagyfontosságu és székely népünk életében uj korszakot megalapitani hivatott ügy iránt érdeklődnek, hogy a törvényhatósági tavaszi rendes közgyülést megelőző napon: *e hó 15-én délután 5 órakor* a vármegyeház dísztermében a miniszteri kiküldöttek részvételével tartandó értekezleten minél számosabban megjelenjenek. A termelőket s általában az egész székelységet érdeklő dolgokról lévén szó, hisszük, hogy vármegyénk minden egyes községéből képviselve lesz az értelmiség, a kik aztán otthon hűségesen beszámolnak lehető széles körben — a hallottakról. Székelyek! Községek közvetlen vezetői! Jelenjünk meg és legyünk ott mindnyájan!

— **Távozó főhadnagy.** Herszényi Zsombor cs. és kir. főhadnagy, városunk társadalmának igen kedvelt tagja a közös hadsereg kötelékéből nehány nap mulva távozik, hogy Nagy-Kanizsán mint m. kir. honvéd-főhadnagy tovább szolgálja a hazát.

— **Márczius 15.** Polgártársak! A magyar nemzet e napon ünnepli ujjászületésének évfordulóját. Kárpátoktól Adriáig nagy és szent emlékektől fennen fog dobogni minden magyar kebel. Leomlanak nehány órára az összes válaszfalak. Gondolatban, érzésben egygyé olvadnak a magyar nép millioi. Kegyelet a multért, hála a márcziusi vivmányokért oda szólit, oda parancsol mindenket is a közös oltárhoz. Nemzeti lobogók lengjenek a háztetőkön! Öltsön külsőleg is ünnepi szint e lelkes kis város... A helybeli Székely Dalegylet mint a márczius 15-iki hazafias ünnepély állandó rendező bizottsága 1901. márczius 15 én a Polgári Önképzőkör nagytermében n e m z e t i e m l é k ü n n e p é l y t rendez a következő müsorral: 1. Nyitány, előadja a helybeli első zenekar. 2. Erkel: „Hymnus", előadja a Dalegylet. 3 Petőfi: Talpra magyar! szavalja Pálffy Aladár. 4. Huber: „Talpra magyar", előadja a Dalegylet. 5. Alkalmi beszéd, tartja Embery Árpád főgymn. tanár. 6. Vocelka: „Honfidal", előadja a Dalegylet. 7. Lamperth: Márczius 15. Szavalja Lányi Rózsika k. a. 8. Egressy: „Szózat", előadja a Dalegylet. 9. Induló, előadja az első zenekar. Kezdete délután 3 órakor. A bemeneti dij tetszés szerint. Az ünnepély kezdetét 3 ágyulövés jelzi A befolyt összeg a kiadások levonása után nagyobbrészt az agyagfalvi réten felállitandó székely-emlékoszlop javára forditatik. A város hazafias közönségét tisztelettel felszólitjuk, vegyen részt minél tömegesebben e nemzeti ünnepélyen. A székelyudvarhelyi S z é k e l y D a l e g y l e t, mint a márcz. 15-iki ünnepélyt rendező-bizottság.

— **Hrobony Adolf** volt vasgyáros, Lántzky Sándorné megboldogult édesatyjának vaskőből összerakott, bányászati jelvényekkel ellátott postamentből kinövő, életnagyságnál nagyobb mellszobrát Hargita Nándor szobrász, a helybeli állami kő- és agyagipari szakiskola művész igazgatója remekül elkészitette s csak a napokban szállittatta Szentkeresztbányára. A valóban művészi alkotás, kik a megboldogultat ismerték, mindnyáját elragadta De különösen a hálás gyermek: Lántzky Sándorné, Hrobony Gizella, tetszésének a művészhez intézett igen meleg hangu levélben adott kifejezést; őszintén gratulált a megörökités nagyszabásu sikeréhez s kivánta, hogy még sok ilyen művészi alkotása legyen és ezekkel székely iparunkat legnagyobb niveaura emelje.

— **Választmányi ülés.** Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének igazgatóválasztmánya márczius 12-én, kedden d. e. 9 órakor, a piaczteri ref. papilakás tanácskozó helyiségében gyülést tart, melyre a tagokat ezen az uton is meghivja a z e l n ö k s é g.

— **A m. kir. főreáliskola ifjusága** által f. hó 2-án a vármegyeház dísztermében Makai Emil „Tudós professor Halvani" czimü verses vigjátékának szinrehozásával tartott mükedvelői előadás a lehető legfényesebben sikerült. Az aránylag véve nagyterem talán még soha sem látott akkora emberáradatot, mint a mekkora ez alkalommal benne nyüzsgött. Több ember talán nem is férhetett volna el. A feltünően nagyszámu közönség mind fokozódó érdeklődéssel nézte végig a költői fordulatban gazdag, hangulatteljes jeleneteiben változatos, gyönyörü nyelvezeten, fülbemászó rimeléssel megirt darabot. Az előadás bámulatosan egybevágó, ugy egészében, mint egyes részleteiben kifogástalan volt, a miért a legmesszebb menő elismerés Fankovich Gyula tanárt illeti meg, a ki fáradhatatlan ügyszeretettel, finom izléssel és rendkivül ügyes inscenirozással buzgólkodott az előadás sikerén. E siker tényleg a legnagyobb várakozásokat is, a melyek előre is füződtek az előadáshoz, feltétlenül kielégitette. Emelte a hatást és a látványosság varázsát a stilszerü dekoratio, mely a nevezett tanár kiváló aesthetikai érzéke és a kulisszák festése körül fáradozott tanulók dicséretre méltó buzgósága mellett tanuskodik. Az egyes szereplők kivétel nélkül kitűnően állották meg helyüket. Martini, Ferenczy, Havas, Keresztes, Gaibel minden tekintetben helyes felfogással, megkapó közvetlenséggel, meleg bensőséggel és ritka routinnal alakitották szerepüket; a legfinomabb nüance is kidomborodott játékukban. A női szerepek is jó kezekben voltak; Lántzky Alexa, Gidó Juliska és Baranyai Margit kisasszonyok voltak, e szereplők, a kik mind szép virágcsokrokkal tüntettettek ki. Az előadás után, mely 11 óráig tartott, tánez következett, mely reggel fél 7 óráig folyt a lehető legvigabb hangulatban. A tánczoló sereg élénk és kedves képet nyujtott. A bruttobevétel 902 korona az anyagi siker is arányban áll tehát a szép erkölcsi eredménynyel.

— **A sorozás** az udvarhelyi járás részéről befejezést nyert. Az olahfalvi, oroszhegyi és szentkirályi körből előállott összesen 34; besoroztak ebből 28-at. A fenyédi, zetelaki és szenttamási körből 130-ból 25-öt; a parajdi, alsósófalvi és farczádi körből 170 közül 55-öt; a korondi, pálfalvi és farkaslaki körből 162 közül 74-et; a felsőboldogasszonyfalvi, bögözi és vágási körből pedig 116 hadkötelesek közül 64-et soroztak be. Székely-Udvarhely város részéről összesen 51 állott elő; a városiakból 21-et és az idegenek közül 5-öt s igy összesen 26-ot soroztak be.

— **4278.** Előre is kijelentjük, hogy nem lutri-szám ez a czimül vett szám, hanem egy „megróvási kaland" száma. Iratott pedig ez egy, a székesfővárosból dátált Nemzeti Szemle nevü ujság által az Ur 1901. évének februárius hónapja 17-ik napján, midőn is az illető szemle országos szemlélődései közben szemet vetett székely anyavárosunkra is. Elmondja a nevezett szemle, hogy „az ingyenes iparos előadásokat január 13-án Solymossy Endre ev. ref. tanár folytatta a gépeknek a gazdasági életre való átalakitó hatásáról szó ó értekezésével. Az előadást számos iparos polgár és az ipari szakiskola növendékei is meghallgatták. A „Sz.-Udvarhely" c. lap a növendékek részvételeért elismerését fejezi ki Hargita Sándor (Mi N á n d o r-t irtunk. Szerk.) szakiskolai igazgatónak." Eddig a „Szemlé"-lődés — kivéve az **S** betüt — helyes. Azonban ezután a „Szemle" tanácsadó szerepet vesz fel s ez az, a mihez ő nem ért. Mert mit is mond csak a „Szemle"? Ezeket: „Nem akarunk vitát kezdeni (?!) e kérdésről, csak arra figyelmeztetjük a rendezőket, hogy külföldön a kiskoruakat egyszerüen nem bocsátják be a felnőttek előadására, mert azt tapasztalták, hogy a felnőttek emiatt elszoktak maradozni. Ha nem is rögtön, de idővel derogál nekik gyermekekkel ülni sort és ebben is van valami megfontolni való. (4278.)" Köszönjük szépen a szives tanácsot!... A mi polgárságunk vagy sokkal müveltebb, vagy pedig jobban szereti gyermekét, hogysem „derogál"-na neki az előadást egész áhitattal hallgató gyermek, a ki nem ritkán, épen saját fia. Különben is egy héten egyszer egy óráig tart s elismeréssel mondhatjuk, hogy eddigi előadóink oly tömör és érdekfeszitő előadásokat produkáltak, melyek tartama alatt senkinek sem jutott eszébe a tárgyon kivül egyébről is elmélkedni. Tehát a tanácsot ismételten megköszönjük szépen s mi jövőre is bátorkodunk a magunk esze szerint gondolkozni — esetleg h a z a i m i n t á k elfogadásával.

— **Világlátott fiatal ember.** K. F. ur vármegyénk egyik jómódu polgara, rendelkezésünkre bocsátott több igen érdekes levelet, melyeket fiatól, K. Sándortól kapott, ennek tengeri utazásairól. K. Sándor ugyanis tengerészgépész és szolgálata alatt már majdnem az egész világon megfordult. Az ifju 1892-ben 17 éves korában önként besoroztatta magát, még pedig, hogy hadkötelezettségének ideje alatt pályájától el ne idegenüljön lakatossegéd volt, sőt, hogy lehetőleg tökéletesbitse magát szakmájában, a haditengerészethez. Itt előismeretei alapján és saját kérelmére beosztották a gép-altiszt iskolába, melyet egy évi tanfolyam után, mint géptizedes hagyta el. 1893. őszén a »Greif« hajóra osztották be, melyen felejthetetlen emlékü Nagyasszonyunk, Erzsébet királyné szokásos téli kirándulásai egyikét tette meg, meglátogatva Szicziliát, Algiert, Gibraltált, Madeirát, hol a hajó hat hetet töltött, visszatértében pedig nehány spanyol kikötőt, a franczia Rivierát, Nápolyt és Corfut. Ezen gyönyörü utazás után fiatal barátunk néhány évet részben Pólában töltött, szorgalmasan foglalkozva gépészeti és elektrótechnikai tanulmányokkal, részben pedig több hajón is volt alkalmazva az Adriai tengeren s a görög és törökországi vizeken, különösen érdekesek Konstantinápolyból irt levelei, hol a »Sebenico« hajón egy egész telet töltött. 1897. elején K. Sándort, már mint gépmestersegédet a „Zrinyi" hajóra osztották be, mely 11 havi gyakorlati utazáson Dél-Amerika keleti s Afrika nyugati partjainak legérdekesebb kikötőit kereste fel egy évvel reá pedig már a keletázsiai vizekre induló »Erzsébet« hajón találjuk. Rendkivül érdekesek s vonzók ezen utjáról irt levelei, az indiai bagader-tánczosnők, a fényes barnabőrü, csillogó fekete szemü malájnők. a testileg s erkölcsileg piszkos kinaiak, a mindig jókedvü japániak, a komoly angol üzletemberek szines képekben vonulnak el az olvasó szemei előtt Gyönyörü ajándékok szeretettei részére persze nem maradtak el. K. Sándor jelenleg megint Pólában van. Szülői szerették volna, ha a köteles szolgálati idejének letelte után hazatért volna és voltak kilátásai arra, hogy egy gyárban mint gépész, vagy egy más iparteleрen, mint müvezető nyerjen alkalmazást, de ő hiven megmaradt a tengerészetnél, mely neki a lakatossegédnek oly szép pályát nyitott. Ez idő szerint már törzsőrmesteri rangban van és most épen készül a gépvezetői vizsgára s ha azt legközelebb leteszi, mint gépvezető, azaz f ő h a d n a g y i rangban álló (de a főhadnagynál magasabb fizetést huzó, t. i. 3400 K, azonkivül lakbér és egyéb járulékok) tengerész-hivatalnok fog szabadságra hazajönni Szorgalmával nagyon megkedveltetvén magát feljebbvalóival, nyitva áll előtte az ut a magasabb rangfokozatokra is.

— **Iskolai ünnepély.** A székelyudvarhelyi állami ipari szakiskola Ifjusági önképző köre folyó évi márczius hó 15-én délután 5 órakor az intézet nagy rajztermében a szabadság nagy napjának emlékezetére Hazafias ünnepélyt rendez, melyre a közönséget tisztelettel meghivja az ifjusági önképzőkör vezetősége. Az ünnepély müsora: 1. Himnus, énekli az ifjusági dalárda. 2. Talpra magyar! szavalja: József Jenő harmadik oszt. szakiskolai növendék. 3. Ünnepi beszéd, tartja: Spaller József tanár. 4. Tavasz elmult Lányi Ernőtől, énekli az ifjusági dalárda. 5. Visszapillantás 1848. márczius 15-ére, irta és felolvassa: Benkő Mihály harmadik oszt. szakiskolai növendék. 6. 1848. márczius 15. Petőfitől, szavalja: Koncz Imre negyedik oszt. szakiskolai növendék. 7. A szabad eszmék befolyása az ipar fejlődésére, irta és felolvassa: Büchler Sándor harmadik oszt. szakiskolai növendék. 8. Szózat, énekli az ifjusági dalkör.

— **A főreáliskola ifjusága** is megünnepli márczius 15-ét az intézet tornacsarnokában. Az ünnepély kezdete d. e. pont 10 órakor lesz.

— **Magbeszerzés.** Küszöbön a tavasz. Itt az idő, hogy a gazdálkodó és kertészkedő közönség a szükséges magvakat már beszerezze. De honnan? Vidéki közönségünk rendesen az utazó magházalókat szokta bevárni, kiktől aztán régi, csiraképtelen magot vesz. vagy pedig olyant, melyből egészen más növény kel ki, mint a minőt várt. Igy a káposztamagból rendesen vadrepcze, sárgarépából vadmurok lesz, a legszebb és legkedveltebb virágok, u. m viola, őszi rózsa stb. között alig akad egy-egy szebb példány, többnyire mind üresek, a takarmányrépamag többnyire akkor kezd csirázni, mikor a Mauthner-féle csillagjegyü répamagból kikelt növény már kapa alá fejlődött ki. Mindezeket tekintetbe véve, csak jó szolgálatot vélünk tenni t. olvasóinknak, mikor figyelmüket Mauthner Ödön budapesti udvari magkereskedő czégre, mint általánosan elismert legmegbizhatóbb magbeszerzési forrásra felhivjuk és annak igénybevételét részünkről a legmelegebben ajánljuk, mert onnan feltétlenül csiraképes és olyan faju magot kapnak, mint a minőt rendelnek.

— **Ipari hitelszövetkezet városunkban.** Szenterzsébeti Szakáts Péter, a székely iparkamara agilis titkára e hó 1-én városunkban időzött, hogy egy alakitandó ipari hitelszövetkezet alapját megvesse. Szakáts Zoltán polgármester elnökletével a városház tanácstermében értekezlet volt s azon iparosaink szép számban vettek részt. Szakáts titkár a tőle megszokott lelkesedéssel ismertette az ipari hitelszövetkezet előnyeit, melyek első sorban volnának hivatva iparosainkon segiteni s őket versenyképességre emelni. Polgártársaink teljes lelkesedéssel fogadták az eszmét s helyeslésükből arra lehetett következtetni, hogy ott nyomban meg is alakul az ipari hitelszövetkezet. Ezt azonban egy igen sajnos körülmény lehetetlenné tette — legalább is egyidőre. Az értekezleten jelen volt a helybeli községi Hitelszövetkezet elnöke és több igazgatósági tagja is. Ezeket Szakáts titkár arra kérte, hogy a legközelebbi igazgatósági ülésükön vegyék napirendre és tárgyalják egy ipari hitelszövetkezetnek a községi hitelszövetkezet kebelében való megalakitását az ipari szakcsoportokkal kibővitendőleg. Erre Szebeny Antal helybeli timármester szólalt fel. Sajnos körülményeket hozott nyilvánosságra. Kijelentette, hogy az eszmét magát helyes- és czélravezetőnek tartja, de a helybeli hitelszövetkezet jelenlegi vezetőiben bizalmát nem helyezheti, mert „azok nem tisztességes emberek; nem mérik az igazságot egyformán; részrehajlók". Egyes konkret esetekre hivatkozott és azokat nyomban tanukkal is igazolta. A nem várt nyilatkozatot a jelen levő szövetkezeti elnök és igazgatósági tagok nem czáfolták meg, sőt azt meg sem kisérlették. A szövetkezeti eszme pedig oly fontos és a felvetett irány annyira életbevágó, hogy intézkedés nélkül az ügy nem maradhat. Vagy igaza van Szebeny Antal polgártársunknak és akkor férfias nyilttsággal kimondott szavaival közérdeket szolgált; vagy ha tévedett volna, akkor a szövetkezet igazgatósága saját, de különösen az intézmény reputácziója érdekében szigoru vizsgálatot kell kérjen maga ellen s az érdekeltek és sérelmesek meghallgatása után: tisztázni kell az ügyet.

— **Közgyülés.** A helybeli kerületi betegsegélyző pénztár ma d. e. 11 órakor tartja VIII. évi rendes közgyülését az intézet helyiségében.

— **Nyilvános köszönet és nyugtázás.** Nagy-Küküllő vármegye főispánja, méltóságos Béldi László dr, vármegyénk gyüjtőbizottsága kezéhez, az Örökimádás-templom javára 40, azaz negyven koronát sziveskedett adni, melyet hálás köszönettel nyugtáz Sz.-Udvarhelyt, márcz. hó. Hollaki Arthurné, b. elnök. Embery Árpád, titkár.

— **Bözödi körjegyzőnek** a napokban egyhangulag Kacsó Sándor okleveles jegyzőt választották meg.

— **Elite-bál Parajdon.** Következő sorokat vettük és szóról-szóra adjuk: A parajdi önkéntes tüzoltótestület ifj. László Domokos ö. t. főparancsnok elnöklete alatt ez évi február hó 23-án saját pénztára javára a Hutter-féle „nemzeti szálloda" pazar fénynyel, hogy ne mondjuk demonstrativ dekorált termeiben ugy erkölcsi, mint anyagi sikereiben s minden izében magyaros zamatu előkelő bált rendezett, melyen legnagyobb számban volt képviselve a vidék és helybeli közönség elitéje, ki is Dicső-Szentmárton hires czigányzenekara mellett melegedett neki a legintensivebb és mindvégig tartós jókedvnek, mely — mint egy tündér álomkép — csak a messze piruló hajnal ködében öltötte fel magára a némán uralgó csend nyugalmát, a mikor a mindvégig hangoztatott jelszó is, hogy „sohase halunk meg", gunyos csalfasággal adta be a derekát. A tüzes szemek villogó, bóditó fényén kivül nagyban emelték a bál pompáját azok a zöld moiré antique, duchesse csipkével, hullámos crépe de chine, nehéz zsinor applikáczióval, fehér selyem, point d'esprit csipkével, arany himzéssel, ezüstszürke atlaszruha csipkediszszel stb. stb. ékitett koszteumök, melyeknek párját hiába keresed. Összes bevétel volt 204 K 8 f, kiadás 149 K 23 f, a testület pénztára javára elszámoltatott tiszta jövedelem 54 K 85 f. Felülfizettek: Stein Dávid 80 f, Győrffy Gy. (Szováta), Éltető B. (Szováta), Moldován Ö., Zárug J. 40—40 f, Wéber András 2 K, Damó Dénes 80 f, Pataky József (Sóvárad), Vas Domokos (Sóvárad) 40—40 f, Bene János (Sóvárad) 1 K, Kendoff I., Jánosi F. 20—20 f, Mánya Gergely 3 K 20 f, Kenyeres L., Erdélyi F. 20—20 f, Ilyés Kálmán (Szováta) 1 K 40 f, Csiszér Zs., Balla J., Kakucs György 40—40 f, Mózes Leopold (Dicsőszentmárton) 1 K, Mózes Salamon (Felső-Sófalva), ifj. Flepsz József 40-40 f, Stein Izsák 1 K, Paget O. 2 K, Ercse S., Grün G., Horovitz M. 40—40 f, Izrael D. (Korond) 20 f, Bálint G., N. N. 40—40 f, Göbel J., László D. 1—1 K, dr Demeter L főszolgabiró 2 K és Zudor Árpád (Hódos) 5 K.

— **Köszvényes és csuzos betegeknél** kitünő eredménynyel alkalmazzák az orvosok a Zoltán-féle kenőcsöt, mert ez még oly betegeknél is, kik évek óta szenvednek, pár nap alatt tökéletes gyógyulást idéz elő. Kapható Zoltán Béla gyógytárában. Üvegje 2 korona Zoltán Béla gyógytárában, Bpest V. Sétatér-u.

— **Emléket az agyagfalvi réten!** Az agyagfalvi réten felállitandó székely emlék alap javára adakoztak: Fazakas Dénes 368 sz. gyüjtő-ivén 5 K 66 fillér, Ilyés József honvédszázados 70 K, Nagy Elek 295 sz. gyüjtőivén 17 K, Fodor Antal 666 sz. gyüjtő ivén 3 K 56 f, Csontos Aladár 1 K, Kis György 392 sz. gyüjtő-ivén 1 K; összesen 98 K 33 fillért Ezt hozzáadva a már begyült 3450 K 14 fillérhez, az alap összege tesz 3548 K 47 fillért Fogadják a nemes szivü adakozók hazafias adományukért a végrehajtó-bizottság hálás köszönetet. Sz.-Udvarhelyt, 1901. márczius hó 9-én. Ferenczi János végrh. biz pénztárnok.

— **Daróczon** e hó 5-én este tüzeset volt. Három csür egészen, egy pedig részben leégett A daróczi tüzoltóknak a jánosfalviak derekas közremüködésével, sikerült a tüz tovább terjedését megakadályozni.

Elvi jelentőségü határozatok.

A m. kir. közig. biróságnak 1899. évi 15324. sz. a határozata: „Községi kötelékbe való felvétel tárgyában a község által beadott felebbezés bélyegmentes."

A m. kir. közigazgatási biróságnak 1899. évi 16355. sz. a. határozata: »Az árvaszék által az ügygondnok terhére kiszabott pénzbirság ellen az ügygondnok részéről beadott felebbezés bélyegköteles.«

A m. kir. közig biróságnak 1899. évi 9101. sz. a határozata: »A községi elöljáróság által tápdij elengedése iránt beadott kérvény bélyegmentes.«

A m. kir. minisztertanács 1900. évi április 25 én hozott határozata: »Legeltetéssel okozott kár és becslési költség megfizetése iránt inditott ügy elbirálása, ha az a büntetés mellőzésével kéretik; a biróság hatáskörébe tartozik.«

A m. kir. földmivelésügyi miniszter 1899. évi 97558. sz. határozata: »Mig a vizvezetési szolgalom jogos vagy jogtalan fennállásának kérdése birói uton rendezést nem nyer, a közigazgatási hatóság feladata csak arra terjedhet ki, hogy a tényleges állapotot védje s az önkényes változtatásokat meggátolja, esetleg megtorolja.«

A m. kir. földmivelésügyi miniszter 1900. évi 35749. sz. határozata: »Szekerezés és csapásolás megakadályozására létesitett árok vizvezető képességének megszüntetése nem képez vizrendőri kihágást.«

Közgazdaság.

Lentermelésre a „Székely-Udvarhely" szerkesztőségéhez ujabban a következő „Kötelező nyilatkozat"-ok érkeztek: a firtosváraljai unitárius eklézsia nevében Máté Lajos lelkész és András Mózes gondnok; Balázs István zsombori birtokos 1—1 hold és Miklós Károly hodgyai birtokos 1200 □ öl. A lapunk szerkesztőségéhez eddig bejelentett területek összege: **31 hold és 800 □ öl.**

A gazdasági egylet évi közgyülése kedden, e hó 12-én d. u. 3 órakor lesz.

— **Gondos gazda.** Gyakran megtörténik, hogy tél utóján egyes helyeken a hó annyira megkérgesedik, hogy azt a nap melege nehezen olvaszthatja fel. Az idén ez sok helyen látható. Ilyenkor a hó alatt levő buza és rozsvetés megfüllik és elpusztul, mert a kemény hórétegen keresztül a földben kifejlődő meleg nem tud szabadulni. Érzékeny veszteség ez is a gazdára nézve. Most az ideje, hogy e károsodást tőlünk telhetőleg kikerüljük. A gazda vegyen egy ásót vagy kapát kezébe, sétáljon ki a mezőre s az ilyen megkérgesedett hórétegen vájjon itt-amott egy-egy lyukat le a föld színéig. Ezek lesznek a szelelőkészülékek, hol a meleg szépen elgőzölög s a vetés mentve lesz. A hó is sokkal gyorsabban elolvad, mint másképen.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Apróhirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betüvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Fogorvos PERL JÓZSEF

American Dentist Székely-Udvarhelyre érkezett és márczius 18-áig a Budapest-szállóban rendelni fog.

All. kitüntetett hidegen folyó oltóviasz 50 f és 1—2 koronáért kapható Varga Sándornál Turkeve. Elárusitóknak árkedvezmény.

Jó és olcsó asztali és csemegeborok Székely-Udvarhelyt Fernengel Gyulánál kaphatók.

Bérletbe- v. eladó birtok. Székely-Udvarhelyt, a Szászok tábora nevü düllőben, a Ráduly Sándor lövétei és Barra Lajos homoródszentmártoni lakos tulajdonát képező **16 hold tagositott birtok**, melyből **8 hold kaszálo** esetleg kisebb-nagyobb részletekben is **3** vagy **6 évre bérbe-**, ugyszintén **örökáron** is **eladó**. A bérlet vagy vétel ügyében felvilágositást a **Székely-Udvarhely** kiadóhivatala nyujt.

Kiadó lakás. Néhai Márton János ügyvéd hagyatékát képező a szombatfalvi utczában levő kőház 1901. évi április 24-től kezdve hosszabb időre is kiadó. Értekezhetni levél utján is **Szenti Károlylyal**, lakik Véczkén (u. p. N.-Kend.)

Azonnal eladó a néhai Márton János örökösei tulajdonát képező, felsőmalom utczában lévő 4 lakrészü emeletes faház készpénz fizetés mellett. Értekezhetni véczkei lakós **Szenti Károly** körjegyzővel (u. p. Nagy-Kend).

Pénzbeszedőnek ajánlkozik csinos, fiatal és igen jó megjelenésü nő. A magyar és német nyelvet folyékonyan beszéli. Czim e lap kiadóhivatalában.

Calcium carbidot legelőnyösebben szállit a bosznai villamos müvek magyarország vezérképviselője; valamint **szabadalmakat** is kieszközöl és a kiválóbbakat értékesiti; ugyszintén mindennemü gépészeti és elektroi technikai berendezést pontosan küld: **Takács Győző és Társa** mérnöki iroda Budapest, VIII. Szentkirályi-utcza 10. sz.

ÉLET KÖNYVE.

Ingyenes gyógymód.

Eddig gyógyithatatlan betegségek is feltétlenül gyógyithatók.

Ára 2 korona.

Kapható: a „SzékelyUdvarhely" kiadóhivatalában Betegh Pál könyvkereskedése, könyv- és ujságkiadónál Székely-Udvarhelyt.

Szerkesztői üzenetek.

Péter K. tanitó Sz.-Oláhfalu. Szives bizalmát köszönjük. Igen jól esik, hogy pártatlan birálatunkat kikérte. A mi lapunk bármikor készséggel támogatja különösen vármegyénk tanitóinak igázságos es méltányos ügyeit — a mennyiben azok a közérdekkel összékapcsolhatók. Jelenleg azonban az ön ügyét még igen korainak tartjuk arra, hogy a nagy nyilvánosság ele hozzuk. Utána jártunk a dolognak. Ügye illetekes helyen elbirálás alatt áll s van okunk hinni, hogy teljes igazsággal fogják letárgyalni és megfelelő elintézést nyer. A mi — ha netalán mégis nem igy történjék, ugy bármikor készségesen helyet engedünk annak idején, kellő határok között és lapunk szük teréhez mért rövidséggel megirandó felszólalásának. Addig tehát szives türelmét kérjük annál is inkább, mert ügyének elintézését magunk is figyelemmel kisérjük.

BETEGH PÁL,
felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Hivatalos rész.

Sz. 170—901. főispáni. **Pályázati hirdetmény.** Udvarhelyvármegye törvényhatóságánál választás utjan betöltendő következő állásokra hirdetek palyázatot: 1. **Egy szolgabirói állásra** évi 2000 korona fizetéssel és 400 korona lakpénzzel. Az 1883. I. t.-cz. 5. §-ban előirt minősités igazolandó. 2. **Pénztári ellenőri állásra** évi 1300 korona fizetéssel és 400 korona lakpénzzel. Az 1873. I. t-cz. 18. §-ban előirt minősités igazolandó. A megválasztandó ellenőr legalább 1300 korona biztositékot letenni köteles. Mindkét állásra pályázati határidő **folyó évi márczius hó 12-ik napja.** A pályázati kérvények a megjelölt minősitést igazoló okmányokkal felszerelve a kitüzött határidőn belül hozzám annál inkább benyujtandók, mivel az elkésetten vagy hiányosan felszerelve beérkező kérvények figyelembe nem vétetnek. Udvarhelyvármegye főispánjától. Székely-Udvarhelyt, 1901. évi február hó 26-án. Hollaky Arthur, főispán. (3200—901. alisp. sz)

Talált kulcsok. Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz 3260—901. alisp. Udvarhely város rendőrfőkapitányának és valamennyi községi elöljáróságnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy f. hó 14-én H.-Szt-Mártonban a piacztéren a kirakodó vasár alkalmával 5 drb kulcs találtatott, 3 lyukas és 2 nem, 3 kisebb és 2 nagyobb. Az ottani községi főbirónál tulajdonos átveheti. Székely-Udvarhelyt, 1901. évi márczius hó 2 án. Dr Damokos Andor, alispán.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 21748—1900. alisp. **Felhivás.** A Parajdi Mózes udvarhelyvármegyei felsősófalvi születésü 34 éves atyhai lakos nevére Székely-Udvarhelyen 1895. évi október hó 23-án az erdőőri szakvizsgáló bizottság által kiállitott bizonyitvány elveszvén, annak megtalálóját felkérem, hogy azt Udvarhelyvármegye erdészeti bizottságának beküldeni sziveskedjék. Székely-Udvarhelyen, 1901. évi márczius hó 1-én. Dr Damokos Andor, alisaán.

Felfogott kopó. Udvarhelyvárm. alispánjától. Sz. 3433—901. alisp. Udvarhely város polgármesterének és valamennyi községi elöljáróságnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy kapolnásoláhfalvi Dániel Ignácznál 8 naptól fogva egy veresszőrü him kopó van felfogva, két első lába térdig fehér, sarkantyuja nincsen. Sz.-Udvarhelyen, 1901. évi márczius hó 6-án. Dr Damokos Andor, alispán.

Hirdetések.

Sz. 665—1901. végrh.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a segesvári kir. járásbiróság 1900. évi Sp. 67|3. számu végzése következtében dr Baumgarten Károly ügyvéd által képviselt volt felsőfehérmegyei nemesi árva-alap javára ifj. Biró V. András peteki lakos ellen 477 K 50 f s jár. erejéig 1900. évi november hó 6-án foganatositott kielégitési végrehajtás utján le- és felülfoglalt és 340 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: 70 véka zab, 6 szekér széna, 2 sertés, 9 malacz és 40 véka törökbuza nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az oklándi kir. járásbiróság 1900. évi V. 378/2 számu végzése folytán 477 K 50 f tőkekövetelés, ennek 1897. évi április hó 18-ik napjától járó 6 százalék kamatai, $^1|_3$ százalék váltó dij és eddig összesen 108 korona 57 fillérben biróilag már megállapitott költségek erejéig Peteken alperesnél leendő eszközlésére **1901 évi márczius hó 23-ik napjának délelőtti 9 órája** határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet igérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

A mennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégitési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Oklándon, 1901. évi febr. hó 20. napján.

Pollák Ignácz,
kir. birósági végrehajtó.

---

210. szám. Folyó 1901. vh.

Árverési hirdetmény.

A székelyudvarhelyi kir. birósági végrehajtó közhirré teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. járásbiróságnak V. 51|2—1901. p. számu végzése által a mátisfalvi hitelszövetkezetnek képviselve dr Válentsik Ferencz ügyvéd által mátisfalvi Miklós Albert és agyagfalvi ifj. Istók Mihály és Istók János ellen 130 korona tőke s járulékai iránti ügyben alpereseknél Mátisfalván és Agyagfalva községben fekvő, összesen 827 K 40 fillérre becsült következő javai, u. m.: Miklós Albertnél 2 drb nagy bival 6 évesek, egyik borjuzó és még ennél 5 tétel alatti ingók. Istók Jánosnál két meddü tehén fehér és kékes szőrüek és még ennél 2-től 7 tétel alatti ingók Agyagfalván **délelőtt 9 órára.** Mátisfalván **délután 2 órára** tüzetik ki az árverés alperesek házánál **1901. április hó 12 én** nyilvános árverésen el fognak adatni, melynél az egyes javak vételáron azonnal fizetendők, esetleg a becsáron alul is a többet igérőknek el fognak adatni.

Az árverési feltételek a birósági végrehajtónál megtekinhetők. Ezuttal felhivatnak mindazok, kik a lefoglalt javak iránt elsőbbségi jogokat érvényesithetni vélnek, hogy elsőbbségi bejelentéseiket az árverés kezdetéig, habár külön értesitést nem vettek is, alulirt végrehajtóhoz nyujtsák be, mert különben azok a végrehajtás folyamát nem gátolván, egyedül a vételár fölöslegére fognak utasittatni

Székelyudvarhelyi birósági végrehajtótól.
Sz.-Udvarhelyt, 1901. márczius hó 4-én

Biró Sándor s. k.
kir. végrehajtó.

Sz. 2402—901. fszb.

Faeladási hirdetmény.

Udvarhelyvármegyében a homoródkeményfalvi közbirtokosságnak tulajdonát képező erdőből 31.95 k. holdnak mintegy 752 köbméter vékonyabb, 3198 köbméter vastagabb tölgy műfa és 1561 köbméter tölgy tüzifa eladása végett a III-ik árverésre határidőül **1901. évi márczius 15-ike d. e. 10 órája** tüzetik ki H.-Keményfalva községházához, a mikor a legtöbbet igérőnek az erdő el fog adatni. Utóajánlat nem fogadtatik el.

Kikiáltási ár 59.397 korona, bánatpénzül ennek 10 százaléka teendő.

Az árverési feltételek a székelyudvarhelyi m. kir. járási erdőgondnokságnál megtekinthetők.

Oklándon, 1901. febr. 26.

Benedek Imre,
főszolgabiró.

Örök áron eladó

udvarhelyi határon 45 hold tagositott birtok, vagy haszonbérbe kiadó.

Kossuth-utczában Simó János-féle vendéglő helyiség.

Kossuth-utczában 17 házhely mérnökileg felmert 2410 négyszög öl területtel részletfizetés mellett is.

Értekezni lehet *Balázsy Sándor* földbirtokossal, lakik: *Ábránfalván*, u. p. *Székely-Udvarhely.*

A Richter-féle
Horgony-Pain-Expeller
Liniment. Capsici comp.
egy régi kipróbált háziszer, a mely már több mint 30 év óta megbizható bedörzsölésül alkalmaztatik **köszvénynél, csúznál és meghüléseknél.**
Intés. Silányabb utánzatok miatt bevásárláskor mindig figyelemmel legyünk a „**Horgony**" védjegyre és a „**Richter**" czégjegyzésre.
80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban úgyszólvan minden gyógyszertárban kapható. Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél **Budapesten.**
Richter F. Ad. és társa,
csász. és kir. udvari szállitók,
Rudolstadt.

A legjobb és legolcsóbb világitás!

Acetylen világitás!

Van szerencsém a n é. közönséget a „Perfecta" acetylenfejlesztő gépeimre felhivni.

Ezen gépek kizárnak minden versenyt e téren, kifogástalanul müködnek, robbanás teljesen ki van zárva. E világitás felülmulja intenziv fényénél és olcsóságánál fogva ugy a villanyt, valamint a köszéngázt.

Berendezéseket eszközlök **120 koronától felfelé**, melyért felelősséget vállalok.

Költségvetéssel kivánatra szivesen szolgálok. Tisztelettel:

Riemer K. Gusztáv.

Berendezések megtekinthetők Persián János, Bartha András uraknál és a Koronkai-kávéházban.

Berendezések megtekinthetők Persián János, Bartha András uraknál és a Koronkai-kávéházban.

Önmüködő Perfecta szabadalmazott gépek.

Jobb és megbizhatóbb gazdasági és kerti-*magvak* **nem léteznek, mint a minőket**

27 év óta szállit

MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir. udvari szállitó magkereskedése

BUDAPESTEN.

Üzletek és VII. Rottenbiller-utcza 33 raktárak: (Közuti villamos megállóhelye.)

Elárusitó helyiségek:) VI. Andrássy-ut 23. (A m. kir. operával szemben.)

226 oldalra terjedő képes árjegyzékét kivánatra **ingyen és bérmentve** küldi.

Hirdetmény.

A hodgyai ev. ref. egyház tulajdonát képező, 3 szobából, konyhából és kamarából álló fából épitett és zsindelyezett papi lak **folyó év márczius 24-én déli 12 órakor** árverezés utján el fog adatni.

A vételárból 40 korona előre fizetendő. Egyéb feltételek a helyszinén tudhatók meg. Hodgya, 1901. márcz. 1.

László Sándor,
gondnok.

A Balaton Halászati Részv.-Társ.
Siófokon
szállit Siófokról különféle módon készült
finoman
páczolt heringfajta halakat
4 literes hordókban, vagy bádog dobozban **2 koronáért.** — Rollmops göngyölt heringet **2 korona 40 fillérért** utánvéttel. Öt hordó vagy bádogdobozon felüli vételnél 10 százalék engedmény. Továbbá:

fogast, kristály kocsonyában

$^1/_2$	1.	2.	4.	literes dobozban
1 30,	2.—,	3.—,	5.—	koronáért.

BOR. 1—2 éves homoki ó-bor. 22 krtól 34 krig. Ujbor 22 krtól 50 krig.

Szőlővessző Fajtiszta, kitünően beérett 11 jeles csemege és 11 borfajból. Sima vessző 2 és fél frttól felfelé. 2 éves gyökeres 12 frttól felfelé.

Nemes eperfa. 2-3-4-5 éves igen erős csemete 6 láb magasan ojtva 30 krtól 60 krig. Nagybani vételnél 10—50 százalék engedmény.

Birs és Lapsonya. Rendkivül nagygyümölcsü 7 fajban. Vannak rendelőim, kik ezer számra ültetik, mert rendkivül hamar és bármilyen talajban bőven terem. A szép növésü 2—3—4—5 éves fák drbja 15 krtól 50 krig. Nagy vételnél olyan engedmény, mint az **epernél.**

Spanyol meggy. Pándi vagy Kőrösi meggy. Gyümölcse rendkivül keresett, mert befőzésre legalkalmasabb, 2—3—4—5 éves fák drbja 15 krtól 50 krig. Nagy vételnél oly engedmény, mint az **epernél.**

Diófa. Könnyü töretü, 2—3 4—5 éves fák ára 15 krtól 50 krig. Nagyobb vételnél 10—50% engedmény.

Mindenféle nemes gyümölcsfa. Körte, alma, szilva, őszi és kajszinbaraczk, cseresznye, meggy, szelid gesztenye, laspony**a. szomoru alma, szomoru eper** magas és törpe alakban. Ár 15 krtól 50 krig. Nagybani vételnél tetemes engedmény.

Kiselejtezett ojtvány 2—3—4—5 éves példányok ára 2, 5, 7, 10, 15 kr.

Mindenféle vadoncz 1000-e 5 85 forinttól 19 forintig.

Akácz 1—2 éves 1000-e 3 50 frttól 12 frtig. Végtelen nagy készlet.

Sövénykészitésre gleditsea (lepényfa, Krisztus koronája), 1—2 éves, 1000 e 4 frttól 14 frtig.

Sövénykészitésre maclura auranti a 1000-e 5·85 forinttól 20 forintig.

Kerti eszköz. Horoló szőlő ültető vas, kerti fürész, olló, görbe szemző, valamint ojtókés, jelf a, ojtókenőcs igen olcsó áron és kitünő anyagból.

Viszonteladók kerestetnek s ezek 5—10—20—30 százalék engedményen tul 6 heti, esetleg 4—6 havi hitelt is kapnak. **Ár- és névjegyzéket** küld:

UNGHVÁRY LÁSZLÓ Czeglédről.

Sz. 1999—901. fszb.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegyének homoródi járásához tartozó Darócz nagyközségben a községi orvosi állás halálozás következtében üresedésbe jövén, erre ezennel pályázatot nyitok s felhivom azokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, miszerint az 1873. évi I. t.-cz. 9. §-a értelmében felszerelt kérvényöket **folyó évi márczius hó 29-ig** hozzám adják be. — Ezen határidő után beérkezett kérvények figyelembe nem vétetnek.

Javadalmazás: 1200 korona havi részletekben fizetve, fáizási és legeltetési jog, mennyi egy ottani lakost megillet, nappali látogatási dij 40,-éjjeli 60 fillér.

H.-Oklándon, 1901. február hó 18-án.

Benedek Imre, főszolgabiró.

Férfi-szabó üzlet és készruha raktár megnyitása.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy sok és nagy küzdelmek után sikerült üzletem bonyolult ügyeit elintéznem és üzletemet saját nevem alatt tovább folytatom.

Bátor vagyok t. megrendelőim és vevőim nagybecsü figyelmét **Székely-Udvarhelyt** a Kossuth-utczában **(Budapest-szálloda mellett)** ujból megnyitott

férfiszabó üzletemre és készruha raktáromra

tisztelettel felkérni. Egyuttal arról is értesitem a n. é. közönséget, hogy elismert jó szövetekből raktáron nagyválasztéku

kész férfi- és fiuöltönyöket

tartok s azok árait tetemesen leszállitottam, hogy a közeledő tavaszi idényre szükségleteit nálam mindenki a legolcsóbban eszközölhesse. — Jelszavam a régi marad, elsőrendü finom szövetekből csinos és tartós ruhát kiszolgálni a legmérsékeltebb árak mellett.

A n. é. közönségnek irántam tanusitott szives pártfogásáért köszönetet mondva, kérem azzal jövőre is megajándékozni kegyeskedjék, miután vagyok és maradok

kész szolgálattal:

Ifj. Jakabos György, férfiszabó.

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székely-Udvarhelyt, 1901.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.